

Möjlighet och utmaningar till inkludering av utrikes födda kvinnor på arbetsmarknaden och i samhället

Slutrapport av utbildnings- och forskningscirklar inom KLARA-projektet

7 juni 2022

Mehrdad Darvishpour och Niclas Månsson

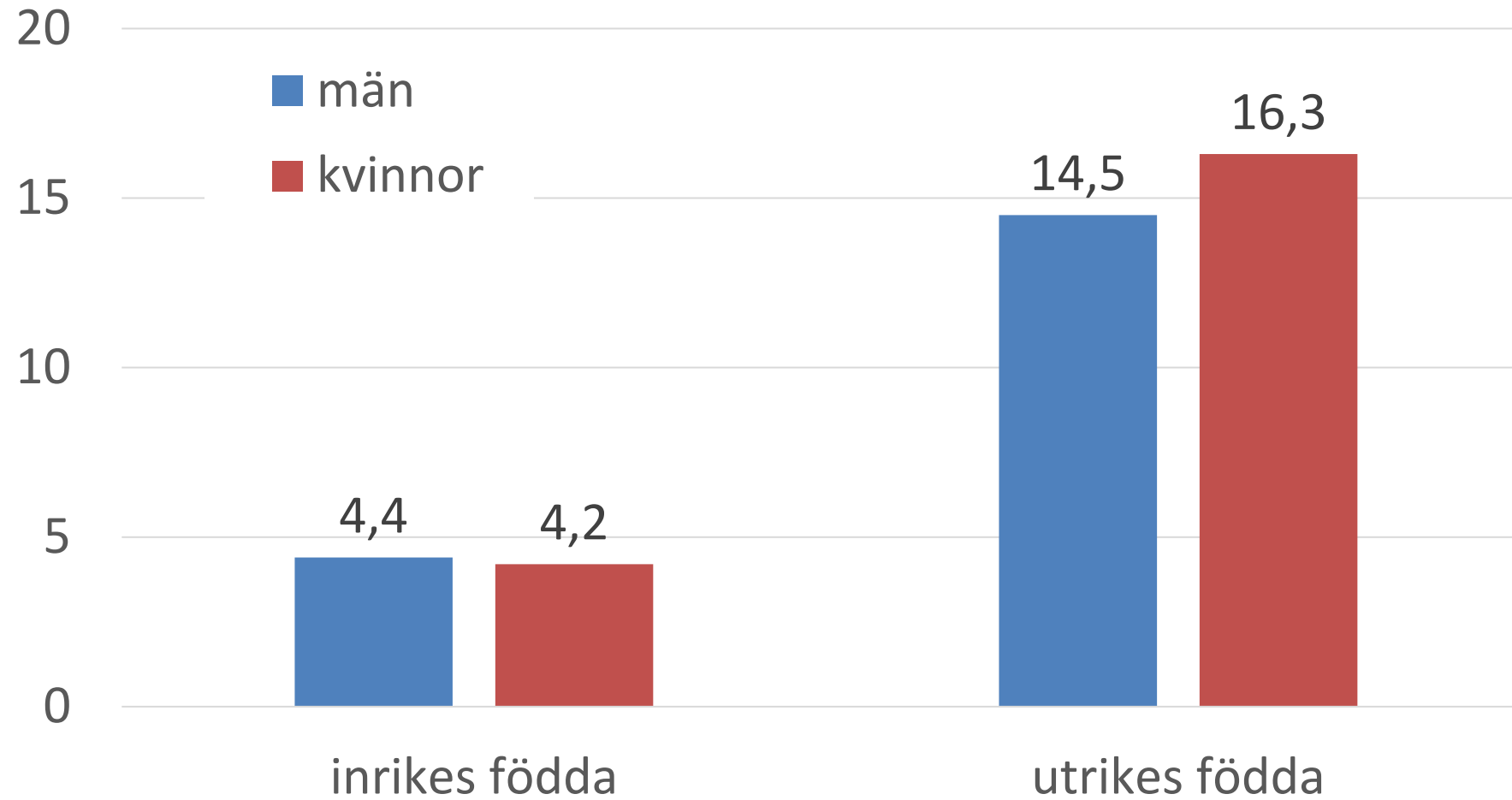
Rapporten består av fyra delar

- Forskningsöversikt – Utrikes födda kvinnors delaktighet på arbetsmarknaden och i samhället
- Syftet med forskningscirklarna inom KLARA-projektet
- Preliminära resultat i forskningscirklarna
- Avslutande reflektioner

Utrikesfödda kvinnor – arbetsmarknad och samhälle

- Internationellt sett har Sverige och övriga nordiska länderna höga sysselsättningsnivåer bland kvinnor i arbetslivet
- Sysselsättningsgapet mellan inrikes- och utrikesfödda är kvinnor stort såväl i Sverige såväl som i andra nordiska länder.
- Trots att utrikesfödda kvinnor är en heterogen grupp kan dessa faktorer påverka deras integration negativt.
 - Uteblir från integrationsinsatser, patriarkala strukturer, avsaknad av nätverk, språkliga brister, lågutbildade, saknar kunskap om arbetslivet, omotiverade, svårplacerade, etc.
 - ethnosocialitets- och homosocialitetsmekanismer, fördomar, diskriminering och exkludera (etnicitet och kön), etc.

Arbetslöshet, män och kvinnor (%), 15 – 74 år, riket, 2019.

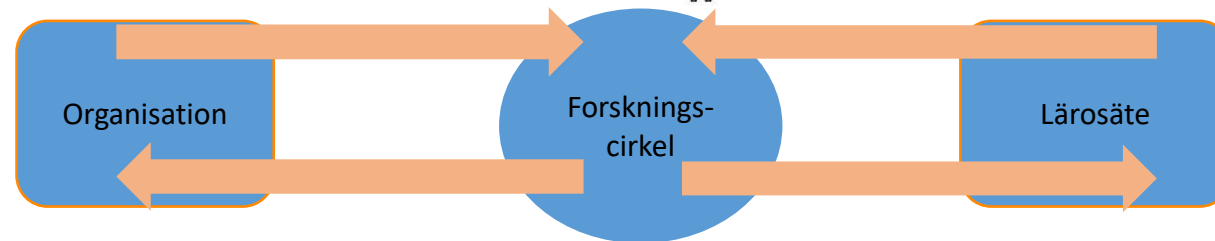
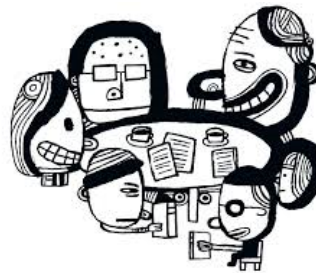

Syftet med forskningscirklarna inom KLARA-projektet

- Projektet KLARA siktar på att öka utrikesföddas kvinnors integration i arbetsmarknaden och i samhället
 - delaktighet i arbetslivet
 - tillgång till inkomster och självförsörjning
 - social integration genom etablerat socialt nätverket,
 - medborgerlig integration genom medborgerlig och politisk delaktighet
 - boendeintegration genom bättre tillgång till boende etniskt blandade nätverk i området
- Forskningscirklar: öka kompetens hos berörda aktörer i KLARA och bidra till utvärdering och utveckling av projektet, som siktar på att öka integrationen av utrikesfödda kvinnor

Forskningscirkelns tre arenor

- Forskningscirkeln är en aktionsbaserade studie som baseras på samproduktion mellan forskarvärlden och praktisk kunskap

Tre samverkande arenor för gemensam kunskapsproduktion

Forskningscirkelns frågeställningar

- Hur kan de aktörerna inom KLARA främja jämställdhet och inkludering hos utrikesfödda kvinnor
- Vilka möjligheter och utmaningar finns i arbetet med utrikesfödda och nyanlända kvinnor för att öka deras jämställdhet och integration?
- Hur kan samverkan underlätta jämställdhetsutveckling och integrationen av utrikesfödda och nyanlända kvinnor i arbetsmarknaden, i utbildningen och i sociala relationer?

Två forskningscirkclar och 10 träffar

Vid introduktionsträffen i februari 2020 bildades två forskningscirkclar och nio teman identifierades och valdes ut utifrån deltagarnas önskemål.

- Social integration och familjenätverk (Mehrddad Darvishpour)
- Utbildning och arbetsmarknad (Niclas Månsson)
- Tema 1: Social integration och familjenätverk
- Tema 2: Utbildning och arbetsmarknad
- Tema 3: Utrikes kvinnors hälsa
- Tema 4: Språkinlärning och språkutvecklande arbetssätt
- Tema 5: Mångkulturalismens utmaningar
- Tema 6: Interkulturellt förhållningssätt och ledarskap
- Tema 7: Samverkansproblematiken kring inkluderingen av utrikes födda kvinnor
- Tema 8: Framgångsfaktorer och goda exempel
- Tema 9: Utvärdering och lärande

Tema 1: Social integration och familjenätverk

- Föreläsning om ett intersektionellt perspektiv på integration, konflikter, hedersförtryck inom familjer med utländsk härkomst
 - Hur familjenätverk och etniska nätverk kan ha paradoxala effekter. En del kan bidra till ökad delaktigheter andra kan leda till parallella samhällen – motverkar kvinnors integration
 - Syn på integration: från ett fokus på kulturella särdrag till ett makt- och delaktighets perspektiv
 - Individens motiv samt socioekonomisk och kulturella bakgrund har stor betydelse för synsättet och integration (i.e. könsroller)
 - Språkbrister och okunskap om det svenska samhället ökar social distansering
 - Negativt bemötande, fördomar och diskriminering från majoritetssamhället – leder till rädsla och social distansering

Team 2: Utbildning och arbetsmarknad

- Föreläsningen om arbetsmarknadsintegration där matchning, utbud (arbetssökande) och efterfrågan (arbetsgivare) och de barriärer som förhindrar arbetslivsintegrering fokuserades
 - Kulturkrockar kan öka spänningar mellan olika parter– arbetsgivarens krav på arbetskläder och oviljan eller vägran att bära dessa
 - Språkfrågan i relation till arbetsgivarens ansvar – många lågutbildade skickas tillbaka till skolan på grund av språkförbistring (ser inte att de själva har ett ansvar)
 - Har arbetsgivaren ett socialt ansvar eller inte?
 - En lägsta nivå – arbetstagare och arbetsgivare måste kunna prata med varandra
 - Möjligheterna för lågutbildade och analfabeter träda in i arbetslivet – behovet av ett nätverk
 - Att mobilisera kvinnors egna resurser kan bryta negativa strukturer och öka vilja att lära sig
 - Om vikten att ett interkulturellt bemötande i samtal med dessa kvinnor

Tema 3: Utrikesfödda kvinnors hälsa

- Föreläsning om migration och vårdens och myndigheters bemötande av kvinnor och om svårigheterna att ringa in dessa kvinnors hälsotillstånd utifrån tidigare erfarenheter och trauman
 - Den stora utmaningen är att bemöta dessa kvinnor på rätt sätt utan att de känner sig kränkta – vilket det kan påverka deras hälsa negativt
 - Det samma gäller vid kartläggningen – det är svårt att ställa känsliga frågor till någon man aldrig träffat
 - Ett familjeperspektiv: svårt, männen kan vara en del av problemet – i vissa fall bjuds männen in men de deltar inte
 - Dessa kvinnors ohälsa kan också eskalera angående barnomsorg och hushållsarbete, våld i nära relationer och i sin upplevelse av majoritetssamhällets reaktioner
 - Möten med och tidigare erfarenheter av myndigheter kan försvåra mötet med handläggaren
 - I stället för att fokusera vad de inte kan, bör man ställa frågan vad de kan – lyssna på klientens röst

Tema 4: Språkinlärning och språkutvecklande arbetssätt

- Föreläsning om det språkliga mötets betydelse för nyinvandrade personers delaktighet och möjligheter för deltagande
 - Ju bättre språkkunskapen en invandrad lågutbildad kvinna har desto större är hennes chanser att lära sig om samhället och bli en del av samhället – ges ofta inte möjligheter hemifrån
 - Det gäller att sätta kvinnan i fokus eftersom mannen är i fokus i hemmet
 - Dubbla agendor – de säger en sak på KLARA eller myndighet, något annat hemma
 - Det är oftare utbildningsbakgrunden som är problemet med att lära sig ett nytt språk, inte etniciteten
 - Social dumpning och segregationens dynamik – de utbildade lämnar orten, andra hamnar i utanförskap och långtidsförsörjning
 - Det finns ljuspunkter, vissa ändrar attityd och börjar att lära sig språket och tar ansvar för detta, även om andra lägger ansvaret på läraren
 - Det räcker inte med att ha språkkunskaper, måste också ha kunskap om samhället

Tema 5: Mångkulturalismens utmaningar

- Föreläsning: Mångkulturalismens dilemman och utmaningar
 - Vissa problem i mötet och i verksamheten relateras till kultur och religiositet – kan leda till rädsla för konflikter
 - Andra problem relaterades till kvinnornas anpassning till det omgivande samhället och dess arbetsmarknad – rör sig om problem med kläder och klädkoder, att sitta jämte en man i samma bil eller motstånd
 - Problemen med inkluderingen av kvinnor beror många gånger på grupperingar genom positivt bejakande av exempelvis slöjan, och utanför KLARA, i deras hem och boendeområden
 - Många kvinnor saknar förutsättningar – hur kan vi hjälpa dem på bästa sätt?
 - genom förståelse, genom inlyssnande samtal, genom att lära sig av deras värld

Tema 6: Interkulturellt förhållningssätt och ledarskap

- Föreläsning: Interkulturellt förhållningssätt och ledarskap
 - Fördomar i relation till bemötande mellan KLARA <-> deltagande kvinnor
 - Brist på förståelse -> det är inte enbart KLARA som bemöter
 - Det är viktigt att få kvinnorna att förstå deras rättigheter och skyldigheter utan att vara bedömande utan inlyssnande och förstående
 - Det är viktigt, men nästan omöjligt, att engagera männen och barnen i kvinnornas aktiviteter -> hur kan barnen bli en resurs och hur kan mannen förstå kvinnans situation?
 - Det saknas en interkulturell pedagogik och en interkulturell kompetens i hela verksamheten – detta försvårar inkluderingsarbetet

Tema 7: Samverkan och inkludering av utrikes födda kvinnor

- Föreläsning: Samverkan – välfärdsstatens nya arbetsform
 - Det är tydligt att KLARA ska samverka, men det är otydligt hur denna samverkan ska organiseras – det saknas ibland rutiner mellan olika parter såsom kommun och Arbetsförmedling
 - Positiva röster om samverkan och Arbetsförmedlingen – direkt samverkan det ska inte bero på vem som får ärendet ...
 - Att hitta en balans mellan olika parter och personer i samverkan – inga egna agendor
 - Vilja, deltagande, öppenhet och flexibilitet – ”tänk utanför boxen”
 - Att samverka *med* i stället att samverka *för* de deltagande kvinnorna

Tema 8: Framgångsfaktorer och goda exempel

- Presentation 1: Inkludering av unga nyanlända
- Presentation 2: I fotspåren av motståndskraftiga unga
- Presentation 3–6: Lyckade exempel från KLARAs verksamhet
 - KLARA fungerar som en katalysator för kvinnor (resiliens och självständighet)
 - Ett gott samarbete mellan inblandade aktörer (trygghet)
 - Att gå utanför boxen (stöd utifrån kvinnans villkor och egenreflektion)
 - Tid och kontinuitet (undanröj hinder med samverkan, utveckla resiliens)
 - Trygghetsvärdar utifrån kvinnors eget initiativ (samverkan mellan olika parter)

Tema 9: Utvärdering och lärande

- Uppfattningarna av KLARA-projektet och forskningscirklar är i stort sätt positiva och många goda lärdomar
- Helhetsperspektiv och djupare bild av komplexitet,
- Behovet av kontextualiseramålgruppen genom att ta hänsyn till deras socioekonomiska och kulturella förutsättningar samt ålder, etnicitet, civilstånd, hälsotillstånd, funktionell förmåga och arbetserfarenhet.
- Realistisk bild av förväntningar
- ATT avstå från ett problemorienterat perspektiv, vilket denna tendens var rätt stor i KLARA
- Riskerar att underskatta utrikes födda kvinnors förmåga att inte tas riktig på allvar

Utvärdering och lärande

- Behovet att fokusera på vad utrikes födda kvinnor kan i stället att utgå ifrån vad de inte kan göra
- Risken att en paternalistisk syn hos myndigheter gentemot utrikes födda kvinnor passiviserar dem
- Behovet att vara lyhörd och övergå från en ensidig kommunikation till ömsesidig kommunikation
- Samverkan paradoxala betydelse. En god samverkan ökar inkludering av målgruppen medan skilda synsätt och uppfattningar på samverkan försvårar arbetet
- Behovet av öka samverkan mellan näringsliv, arbetsförmedlingen och kommuner och civil samhället

Forskningscirklarnas betydelse

- Forskningscirklar ökade förståelse för hur olika kommuner arbetar med målgruppen och utveckla vissa arbetsmetoder som andra deltagare redogjort för
- Mötet mellan forskning och praktisk kunskap varit kompetenshöjande
- Diskussion i mindre grupp har varit kompetenshöjande genom utbyte av åsikter och erfarenheter
- Kunskap om olika perspektiv på exempelvis inkludering, interkulturalitet, antidiskriminering och samverkan, som kunde relatera till sin egen praktik och målgrupp ökade kompetens
- Bättre kommunikation med andra projekt kunde öka kunskap om andra projekts erfarenheter och genom jämförelse förbättra och effektivisera sin verksamhet

Forskningscirklarnas betydelse

- Inhämtade kunskaper kan användas för att få kommunens beslutfattare och politiker vilka resurser som krävs för att få dessa kvinnor i arbete och det handlar inte enbart om att vissa av dessa kvinnor inte vill arbeta
- Behovet att visa respekt för målgruppen och stödja dem att bli mer självständighet och se sig som jämlik i samhälle och arbetsliv
- Cirklar bidragit till en mer reflexiv tänkande kring inkludering av utrikes födda kvinnor
- Behovet av öka kunskap kring mer lösningsorienterade åtgärder

Summering

- De initiala frågorna går inte att isolera från varandra utan de hör ihop
- Språket och kunskap om den nya samhället är viktig
- Upplevelse av vissa framsteg framförallt i språkfrågan och resiliens
- Stöd utifrån kvinnans situation och förutsättningar (ingen mall)
- Att upptäcka och mobilisera målgruppens egna resurser och förmågor
- En fungerande samverkan ökar inkludering
- Ingen enhetliga mallar för stödformer för målgruppen
- Att utgår från kvinnornas förutsättningar, god bemötande, kontinuitet och tydlighet är viktigt
- Behovet av öka kompetens genom utvärdering och lärdomar från andra projekt
- Mer resurser för att effektivisera verksamheter

Avslutande reflektioner

- En lyckad samhällelig inkludering bygger på en kombination av den enskilde individens förutsättningar och majoritetssamhällets bemötande
- Vilka av dessa aspekter är mest avgörande i mötet mellan målgruppen och KLARA-projektet?
- Det finns ett behov av i) en fördjupad kunskap, ii) ökade resurser för att bemöta de svårigheter som uppstår i mötet med målgruppen och iii) en välutvecklad samverkan och långsiktiga insatser
- Behovet av mer forskning och verksamhetsutveckling inom olika regionala och kommunala projekt utifrån ett kontextualiserande perspektiv för att överbrygga barriärer för denna heterogena grupp